

УДК 821.111(73)-31.09«19»

ПРОБЛЕМА ЕКЗИСТЕНЦІЇ ГЕРОЯ У РОМАНІ ДЖ. СЕЛІНДЖЕРА «ЛОВЕЦЬ У ЖИТІ»

Козубенко Л.М.

Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди

У статті розглядається проблема екзистенції героя у романі Дж. Селінджера «Ловець у житті». Зазначено, що у цьому творі автор порушує такі «вічні» теми: батьки й діти, проблема спілкування між людьми взагалі, самотність людини у суспільстві. Виявлено, що створений Дж. Селінджером образ головного героя ввібрав у себе одну з найсуттєвіших, суперечливих сторін американської свідомості, американського духу – індивідуалістичне бунтарство. Звернено увагу на багатий пізнавальний зміст роману Дж. Селінджера, який зображує найгостріші проблеми суспільства. Констатовано, що обрана проблема є актуальною в контексті екзистенції молодого людини як мислячої, духовно-багатої, незалежної в судженнях особистості.

Ключові слова: роман, проблема, екзистенція, герой, письменник.

Постановка проблеми. Роман Дж. Селінджера «Ловець у житті» приніс письменнику світову славу і визнання. У цьому творі автор порушує такі «вічні» теми: батьки й діти, проблема спілкування між людьми взагалі, самотність людини у суспільстві. В образі Голдена Колфілда письменник ніби втілює найкраще, найсвітліше із світобачення американських підлітків його віку, намалювавши свого роду збірний образ, у якому сприйняття «дорослого» світу загострене, але й пронизливо точне. Створений Дж. Селінджером образ ввібрав у себе одну з найсуттєвіших, суперечливих сторін американської свідомості, американського духу – індивідуалістичне бунтарство. Це єднає письменника з філософами-екзистенціалістами А. Камю і Ж.-П. Сартром.

Актуальність даної проблеми можна мотивувати тим, що творчість Дж. Селінджера вивчається в курсах світової літератури вищих навчальних закладів. Варто зауважити, що його літературна особистість є дуже складною і суперечливою. Дж. Селінджер є одним із тих американських письменників, які, в міру своїх сил і таланту, мужньо ставали на захист правди, гуманності й краси проти варварських норм суспільства власників. Й саме це знайшло досить яскраве відображення в образі головного героя роману «Ловець у житті».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З того часу як творчість Дж. Селінджера зацікавила літературних критиків, було видано чимало досліджень про його творчі надбання. Серед них найбільш вагомими є: монографія В. Френча, – праця виконана в дусі формального аналізу творів письменника, у вигляді пошуків різноманітних «міфологічних моделей», в ній аналіз творчості письменника В. Френч веде в руслі пошуків «опозиційних пар», відшукуючи в структурі розповіді елементи, що містять протиставлення «світу добра» та «світу фальші»; монографія професора Чиказького університету Дж. Міллера, де автор розглядає творчість письменника в руслі соціально-психологічної прози; антологія «Дослідження творчості Дж.Д. Селінджера» під редакцією М. Лейзер та Н. Фрум, яка включає більше 35 матеріалів, в яких літературознавці спробували проілюструвати різні підходи до вивчення творчості письменника.

Також творчість Дж. Селінджера досліджували такі фахівці в галузі літературної критики як

О. Єременко [1], Я. Засурський [2], Т. Конєва [3], А. Косоговський [4], І. Красуцька [5], Ю. Лідський [6], О. Скобельська [8], С. Таратута [9], Ф. Штейнбук [10] та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Образ Голдена Колфілда у романі Дж. Селінджера «Ловець у житті» викликає чимало суперечок в середовищі літературних критиків. Частіше, головного героя твору характеризують як надзвичайно тонкого за своєю духовною організацією юнака, якого ніхто не розуміє. Він – романтичний лицар сьогодення, бунтівник проти фальші та усталених принципів дорослого життя.

На нашу думку, варто звернути насамперед увагу на багатий пізнавальний зміст роману Дж. Селінджера, зображення найгостріших проблем суспільства (викриття фальшивих людських цінностей) – це ті позитивні якості твору, які є необхідними для розвитку молодого покоління та для формування його світогляду. Обрана проблема є недостатньо дослідженою в контексті екзистенції молодого людини як мислячої, духовно-багатої, незалежної в судженнях особистості.

Мета статті полягає у дослідженні та обґрунтуванні проблеми екзистенції головного героя роману Дж. Селінджера «Ловець у житті».

Виклад основного матеріалу. Головний герой роману Дж. Селінджера «Ловець у житті» Голден Колфілд – типовий американський підліток, в образі якого письменник ніби зібрав найкраще, найсвітліше із світобачення американських підлітків його віку, намалювавши свого роду збірний образ, у якому сприйняття «дорослого» світу загострене, але й пронизливо точне.

Колфілд представник молодого повосної генерації, в якому яскраво втілюється його світовідчуття. Він каже про себе: «Якщо хочете знати правду, то я пацифіст» [7, с. 34]. Друга світова війна закінчилася, але герой роздумує, як би він поведився, якщо йому довелось б брати участь у воєнних діях: «Мабуть, я б не витримав, якби довелось йти на війну. Серйозно кажу. Коли б тебе просто послали куди-небудь і відразу вбили абощо, то це було б іще пів лиха, але щоб нидіти в армії цілі роки... Слово честі, якщо коли-небудь буде ще війна, то нехай мене краще зразу виведуть і поставлять до стінки» [7, с. 34]. Коли знецінюється людське життя – це незрозуміло для героя Дж. Селінджера.

Винятково суперечливим і складним є психологічний портрет Голдена. На перших сторінках твору він постає, як неврівноважений, конфліктний підліток, що часто здійснює безглузді вчинки. Проте щирість та відвертість, з якою він розповідає про себе, роблять його близьким кожному читачеві; в ході розповіді стає очевидною головна і надзвичайно приваблива риса його, по суті, ще не сформованого характеру. Ця риса – категоричне неприйняття будь-якої фальші, глибокий внутрішній протест проти всього надуманого, показного в навколишньому світі. Голдена бісить загальноприйняте лицемірство, вульгарність, що стали нормою поведінки. Йому гидкі і солоденька реклама Пенсі, і фальш директора Хааса, і благодійництво «похоронного» ділка Оссенберге-ра, і непорядність, що криється за прилизаною, «альбомною» красою Стредлейтера. І в більшості випадків ця моральна оцінка людей та ситуацій знаходить своє втілення в словах «паскудно», «огидно», «мерзено», «мерзотно» та їм подібних.

Не маючи достатньої освіти та досвіду, Колфілд, однак, наділений особливим, загостреним етичним і естетичним чуттям, завдяки якому він негативно реагує на навіть незначні прояви неправди або нещирості, наприклад, у мистецтві. Тут Голден не тільки заперечує відверту халтуру, а й скептично ставиться до деяких загально-визнаних майстрів своєї справи (музикант Ерні, актори Ланти), засуджує свого старшого брата, письменника, що працює на Голлівуд. Він говорить: «Коли намагаєшся робити що-небудь надто добре, то згодом, якщо за собою не стежиш, починаєш працювати на публіку. Тоді вже добра не жди» [7, с. 11].

Голден – максималіст, він вимагає справжньої, повної гармонії, а віднайти її нелегко. Тому час-то негативне сприйняття героєм всього, що його оточує, перебільшене, його напівдитяча «туга за ідеалом» поєднується з таким самим напівдитячим невмінням прощати людські слабкості. Навіть розмовляючи з людьми, яких він цінує і поважає (вчителі Спенсер, Антоліні), Голден ніби автоматично зауважує всі неприємні йому деталі і підтримує розмову з деяким зусиллям зі свого боку. «Не люблю», «терпіти не можу», «ненавиджу» – слова-рефрени, які він часто вживає.

Часом Колфілд дозволяє собі зовсім вже не-прощени вгитівки: він може, наприклад, пустити дим сигарети в обличчя своїй подрузі Саллі, голосним сміхом образити симпатичну йому дівчину, глибоко позіхнути у відповідь на дружні умовляння викладача. Як виявляється з подробиць історії, що ним розказана, Голден не за віком інфантильний: почуття обганяє в нього думку, і він готовий одним махом поквитатися зі своїми кривдниками, серед яких далеко не всі заслуговують суворого вироку. Однак, з іншого боку, зрозумілі і юнацький максималізм Голдена Колфілда, і його ненаситна жага до справедливості, відкритості в людських відносинах.

Водночас Голден не егоїст і не людинонена-висник. У його розповіді немає ані крихти милування собою і самовдоволеності, про себе він говорить не менш різко, ніж про інших. І бути самотнім йому нелегко, його тягне до людей. Він розмовляє з водіями таксі, з випадковими або ледь знайомими людьми, признає зустріч

у Нью-Йорку з якимось Карлом Льюсом, яко-го, однак, за його ж словами, не любить. Усі ці зустрічі закінчуються або нічим, або невдачею. Єдину, крім рідних, близьку людину – Джейн Галлахер – Голден так і не спромігся розшукати. І якщо випадково матері свого однокласника він приносить утіху розмовою про її сина, то це йому вдається тільки завдяки брехні.

Однією з характерних рис суперечливого душевного складу Колфілда є схильність до брехні. «Другого такого брехуна, як я, світ ще не бачив. Просто кошмар... Бо я вже як почну, як розохочусь, годинами не можу спинитися. Правду кажу. Годинами», [7, с. 53] – каже він про себе. Деякі критики за цю рису навіть називають селінджерівського героя «брехун Колфілд» [8, с. 35]. У Нью-Йорку, приміром, у нічному барі Голден називається не своїм ім'ям, додає собі кілька років, обдурює місцевих шльондр про те, що у барі знаходиться відомий голлівудський актор. Звичайно, він не злісний брехун, просто у Голдена надзвичайно багата уява. Колфілда тягне щось видумувати, фантазувати, оскільки це дає йому змогу, хай ненадовго і безрезультатно, втекти від реального життя, в якому йому незатишно. Його брехня – зовсім не та загальноприйнята брехня, котру він ненавидить. Частіше це забава, дитяча витівка. Так, Голден часто уявляє, як його підстрелять, чи як він відлупцює ліфтера Моріса.

Часом він змушений лицемірити, або, за його висловом, розводити «усю цю бузу» заради до-тримання пристойності (як, наприклад, у розмові з учителем Спенсером). Все це пригнічує Колфілда. «У таких випадках я щоразу кажу: «Радий був з вами познайомитись!» А насправді зовсім не радий. Та, якщо хочеш жити, доводиться говорити й таку гидь» [7, с. 11].

Надмірність почуттів (у коханні і ненависті) – риса, що притаманна підліткам – Дж. Селінджером дуже вірно зображена у образі Голдена Колфілда і супроводжує героя протягом усієї повісті. Герой часто говорить, що ненавидить все навкруги: «Слухай, як же я есе це ненавиджу! Не тільки школу. Все! Ненавиджу жити в Нью-Йорку, і взагалі. ... Навіть давніх машин не люблю. От не цікавлять вони мене, і край. Краще б уже завести коня. В конях принаймні є щось людське...» [7, с. 61]. Герой Дж. Селінджера – добра людина від природи. Дратівливість і нервовість – це лише зовнішні ознаки, які насправді є захисною реакцією на оточуючу бездуховність і фальш. Є вчинки, які читачам показують справжнє обличчя Голдена Колфілда. Так, у екзаменаційній роботі з історії він робить приписку для свого вчителя Спенсера: «Я не ображусь, якщо ви мене зріжете. Однаково я провалюсь на решті предметів, крім англійської літератури», – тим самим знімаючи тягар з його душі [7, с. 67].

Насправді Голден Колфілд не відокремлює себе від світу, не намагається протиставити себе йому. Основа його поведінки – порив, нестриманий і майже завжди неусвідомлений. Вчинки Голдена неочікувані для нього самого, що дає йому привід називати себе «ненормальним» і «божевіллям». Дивакуватість Голдена важлива для нього і потрібна йому, бо вона – частина його власного, а не нав'язаного йому ззовні світу. Вона є своєрідною формою протесту героя проти абсурдного світу,

його викликом світові. На якийсь бунт або ґрунтовніший виклик Голден Колфілд просто нездатний. Прикладом такого виклику світові може бути той епізод, коли Голден, покидаючи шкільний гуртожиток, горлає щосили: «Добраніч, кретини!» [7, с. 165], щоб одразу ж втратити під собою опору вже не в переносному, а в прямому значенні, послизнувшись на горіховій шкарлупі.

Можливо, є підстава пояснювати «важкий» характер Колфілда хворобливістю, надломленістю його психіки, особливо, якщо пам'ятати про те потрясіння, яким для нього була смерть молодшого брата Аллі, котрого Голден дуже любив. Це нещастя трапилося за три роки до подій, про які розповідає Колфілд. Воно, безумовно, глибоко вплинуло на героя.

Але все ж таки на формування характеру Голдена найбільше впливає його вік. Голден Колфілд дуже молода людина, вірніше, він не дуже доросла людина. Юнак наче опинився між світами – дитячим і дорослим, але повністю не належить жодному з них. Та все ж тягнеться до обох цих світів. Інколи він більш безпорадний, ніж дитина, деколи розумніший, ніж старі, а частіше – все разом. Це хлопчик з посивілою головою: «Річ у тім, що запас слів у мене, як у малої дитини. Та й поводитись я іноді, як на свій вік, також по-дитячому... Сміх, та й годі, а надто як зважити на те, що зріст у мене шість футів і два з половиною дюйми та ще й чуб з сивиною. Йй-бо, не брешу. З одного боку, з правого, на голові в мене мільйон сивих волосин. Ще з самого малечку. І все ж інколи я поводитись, немов дванадцятирічний шмаркач... А інколи я взагалі поводитись так, ніби я набагато старший, ніж є насправді, слово честі. Тільки цього чомусь ніхто не помічає» [7, с. 105]. Тобто, як би не поведив себе Голден, як би не тримався – дорослим або дитиною – він ніколи не виражає себе повністю: завжди є ще й інший Голден, внутрішній, часто протилежний зовнішньому. «Бути «і «виглядати» – це різні речі для Колфілда. Він ще не вміє зосередитися, він перебуває у становленні, у пошуку, він формується.

Вік Голдена Колфілда – пора безпосередніх вражень, інтуїтивного досвіду, тому герой далекий від усвідомлених рішень та відповідального вибору. Повчання Анголіні про важливість знань Голден вислуховує, стримуючи позихання. Знання – не його стихія. Він не зовсім уявляє, чого хоче досягти, і зовсім не уявляє – як.

Деякі із критиків підкреслюють нездатність селінджерівського героя на вчинок. І насправді, формально, за що не береться Колфілд, усе приречене на провал: будучи капітаном команди, забуває спортивну амуніцію у вагоні метро, позбавляючи хлопців можливості брати участь у змаганнях; купує сестричці її улюблену грамплатівку і випадково розбиває її на шматочки; і це не кажучи про те, що його було вигнано з четвертої за рахунком школи через неуспішність. Навіть сніжку, зроблену ним, не судилося влучити в ціль, тому що пошук цієї цілі займає багато часу. Але ж не долітає до цілі сніжок, зліплений Голденом через те, що занадто білою і красивою виявляється та поверхня, куди повинен був влучити цей сніжний ком і, звичайно ж, зіпсувати красу.

Аж занадто сильним в Колфілді є відчуття краси, прекрасного, причому краси в усіх своїх проявах, починаючи із зовнішньої, закінчуючи моральною. У Голдена дуже розвинуте підсвідоме прагнення до ідеалу. Головний герой у більшості випадків не знає, як повинно бути, але чітко відчуває, як бути не повинно. Дуже тонка душевна організація дозволяє йому інтуїтивно відкидати усе, що загрожує красі в широкому смислі слова, що і є для нього проявом ідеального.

Незважаючи на те, що йому огідні брудні, ніколи нечищені зуби Еклі та іржава, завжди в милі бритва Стредлейтера, який ховає внутрішню неохайність за зовнішнім лоском, – усе ж таки не це найголовніше для Колфілда. Краса душі, краса вчинків, краса помислів – от його підсвідоме життєве кредо. Його душа повстає проти фальші, непорядності, вульгарності.

Створюючи образ Голдена Колфілда, письменник використав різноманітні художні засоби: співвідношення авторського «я» і головного героя, використання розмовної мови тінейджерів, монологічну форму оповіді, сповідальну інтонацію.

Висновки. Отже, створений Дж. Селінджером образ Голдена Колфілда у романі «Ловець у житті» ввібрав у себе одну з найсуттєвіших, суперечливих сторін американської свідомості – індивідуалістичне бунтарство. Крім того, у своєму ставленні до життя Голден виступає втіленням принципів справжньої людяності, щирості і доброти на противагу оточенню, і вже це одне робить його гідним наслідування, справжнім героєм роману – людиною мислячою, духовно-багатою, незалежною в своїх судженнях.

Список літератури:

1. Єременко О. В. Дж. Селінджер. «Над прірвою у житті»: матеріали до варіативного вивчення / О. В. Єременко // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2000. – № 4. – С. 56–58.
2. Засурский Я. Н. Американская литература XX века / Я. Н. Засурский. – М.: Изд-во Московского ун-та, 1984. – 504 с.
3. Конева Т. М. Безодня, в яку ти летиш... (Дж. Селінджер «Над прірвою в житті») / Т. М. Конева // Зарубіжна література в навчальних закладах. – 1998. – № 5. – С. 47–48.
4. Косоговський А. В. Життя – це гра?.. (Дж. Д. Селінджер «Над прірвою в житті») А. В. Косоговський // Зарубіжна література. – 1999. – № 37. – С. 7–8.
5. Красуцька І. Крутий обрив дорослості / І. Красуцька // Вікно в світ. – 1999. – № 6. – С. 163–167.
6. Лидский Ю. Я. Очерки об американских писателях XX века / Ю. Я. Лидский. – К.: Наук. думка, 1968. – 248 с.
7. Селінджер Дж. Над прірвою у житті / Дж. Селінджер. – К.: Котигорошко, 1993. – 278 с.
8. Скобельська О. І. Виклик над безоднею: роман Дж. Д. Селінджера «Над прірвою у житті» / О. І. Скобельська // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. – 2004. – № 9. – С. 33–37.
9. Таратута С. Л. Світ, що руйнує красу (деякі аспекти аналізу роману Дж. Д. Селінджера «Над прірвою у житті») / С. Л. Таратута // Зарубіжна література в школах України. – 2005. – № 7. – С. 2–3.

10. Штейнбук Ф. Щоб книга стала особистішою (Дж. Селінджер. «Над прірвою у житті») / Ф. Штейнбук // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2000. – № 4. – С. 58–59.

Козубенко Л.Н.

Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди

ПРОБЛЕМА ЕКЗИСТЕНЦІИ ГЕРОЯ В РОМАНЕ ДЖ. СЭЛИНДЖЕРА «НАД ПРОПАСТЬЮ ВО РЖИ»

Аннотация

В статье рассматривается проблема экзистенции героя в романе Дж. Сэлинджера «Над пропастью во ржи». Отмечено, что в этом произведении автор поднимает такие «вечные» темы: отцы и дети, проблема общения между людьми вообще, одиночество человека в обществе. Выявлено, что созданный Дж. Сэлинджером образ главного героя впитал в себя одну из важнейших, противоречивых сторон американского сознания, американского духа – индивидуалистическое бунтарство. Обращено внимание на богатый познавательный смысл романа Дж. Сэлинджера, изображающего самые острые проблемы общества. Констатировано, что выбранная тема является актуальной в контексте экзистенции молодого человека как мыслящей, духовно-богатой, независимой в суждениях личности.

Ключевые слова: роман, проблема, экзистенция, герой, писатель.

Kozubenko L.M.

Pereyaslav-Khmelnytsky State Pedagogical University
named after Hryhoriy Scovoroda

THE PROBLEM OF THE EXISTENCE OF A CHARACTER IN A NOVEL «THE CATCHER IN THE RYE» BY J. SALINGER

Summary

According to the article, the problem of the existence of a character in a novel «The Catcher in the Rye» by J. Salinger is considered. It is noticed that the author of a novel raises such eternal themes as parents and children relationships, the problem of communication between people in general and human solitude in the society. An image of the main protagonist, created by J. Salinger, contains one of the most significant and contradictory aspect of American spirit and consciousness – the individualistic rebellion. The fact of the extensive and cognitive content of the novel, written by J. Salinger, which reflects the urgent problems of the society is taken into account. The elected problem is actual in a context of the existence of a young person as an intellectual, mentally independent personality with high spiritual wealth.

Keywords: novel, problem, existence, character, writer.